

VLOGA STARŠEV PRI POSTAVLJANJU MEJ IN PRAVIL

dr. Tanja Ravnjak, univ. dipl. psih.

Črnomelj, 14. november 2013

NAMEN PREDAVANJA

- spoznati razvojne značilnosti vedenja predšolskih otrok
- zakaj in kako pomembno zgodnje izkušnje, navade in vzorci vplivajo na otroke v kasnejšem življenjskem obdobju
- spoznati načine učenja mej in pravil, t. j. socialnega učenja
- pomen postavljanja mej in pravil
- vloga družine in staršev pri postavljanju mej in pravil

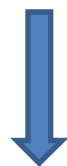
RAZVOJNE ZNAČILNOSTI VEDENJA PREDŠOLSKEGA OTROKA

- telesne-fiziološke in duševnih posebnosti
- se razlikujejo od odraslih
- jih moramo pri vzgoji upoštevati

A) BIOLOŠKI PRIMANJKLJAJ

- otrokova odvisnost od odraslih se kaže kot:
  - **potreba po varnosti**
  - **potreba po uveljavljanju in priznanju** (rast občutka telesne nespretnosti, negotovosti in nesamostojnosti; potrebo, da bi pomeril svoje moči in uveljavil svojo osebnost – **TRMA**)
- **pravilno usmerjanje z vzgojo** (razvoj sposobnosti za premagovanje življenjskih težav; podpora otrokovim prizadevanjem za osebno rast)

- ni zavesten upor zoper našo avtoriteto
- ne smemo je nasilno zatirati

Gre za težnjo, da bi čimprej postal neodvisen in se enakovredno vključil v svet odraslih.

OBVLADOVANJE TRME:

- postopno izražanje vzgojnih zahtev
- potrpežljivost
- preusmeritev otrokove pozornosti
- zdravo okolje vzpodbuja otrokovo naravno težnjo po uveljavitvi in izražanju osebnosti

**V NOBENEM PRIMERU NE
SMEMO SRAMOTITI IN
ZAPOSTAVLJATI.**

TEŽAVE PRI OBVLADOVANJU:

- prezahtevnost, nestrpnost
- zaverovani v lastne vzorce zmotnih prepričanj o tem, kaj je prav in ne prisluhniti potrebam svojega otroka
- nezdravo okolje ponudi zgolj občutek čustvene gotovosti in sprejetosti, kar pa izzove nezaupanjem strah ali celo sovražnost do staršev, sorojencev, vzgojiteljev v vrtcu in vrstnikov, kasneje pa tudi do učiteljev, učenja, dela in družbenih norm

„Ne bom!“

- pri 2, 3 – letnem otroku napoveduje
  - sposobnost, da se postavi zase
  - strastno željo po tem, da ve, kaj hoče od življenja, in
  - motivacijo, da vztraja pri svojem do konca.
- popolna podreitev bližnjim: ne razvijejo samostojnega jaza
  - pozneje v življenju pogosto trpijo zaradi tega
  - občutkom in potrebam drugih se odlično prilagajajo
  - ni pa jim ni jasno, kaj sami želijo in čutijo
- represivna vzgoja (otroka strah, da bi povedal, kaj čuti, misli)

B) OTROK JE GNETLJIV IN RANLJIV

- **dostopnosti** za sprejemanje vtisov iz okolja, v katerem se otrok razvija
- **način vzgoje ter zgledi v tem obdobju izredno pomembni!** (kasneje je ta sposobnost manjša)
- lahko tudi **neugodne** posledice (vtis travmatičnih doživetij, da puščajo v njej dolgotrajne sledove, ki vplivajo na otrokovo osebnost tudi še kasneje, ko otrok odraste
- zaznava **vzdušje** v okolju (psihosomatska obolenja)

C) ČUTNOST OTROKA

- pomeni, da otrok razume in dobro dojema besede in pojme za vse tiste pojave in stvari, ki jih vidi, otipa, posluša in se z njimi igra (neugodje)
- kakšen bo otrokov spoznavni svet? raznolik, preprost, bogat ali reven?

OPREMLJENOST (OBDARJENOST),
VZGOJA in VZPODBUDNO OKOLJE

- preveč vtisov (npr.: TV, neustrezne igrače)

D) OTROK JE SUGESTIBILEN

- nimajo razvite zavesti in znanja - da bi bili lahko kritični in samostojni
- zato v predšolskem času otrok marsikaj **prevzame** iz okolja ter **posnema odrasle**
- tudi stvari, ki jih po svoji razvitosti še ne more povsem dojeti
- pojenjanje sugestibilnosti proti koncu predšolske dobe(višja razvojna stopnja)

E) OTROK JE RADOVEDEN IN MOTIVIRAN

- potreba otroka je, da čim več sprašuje in spozna. običajno usmerjena na okolje kot celoto in ne na nek določen predmet
- otroci postavljajo vprašanja, vztrajajo pri odgovorih in želijo čimveč spoznati
- nameniti pozornost

F) OTROK JE ČUSTVEN

- popolna čustvenost – izredno pomembna za vzgojo: čustva najučinkovitejši, pogosto edini način motiviranja, delovanja in tudi učenja majhnega otroka
- največji uspeh pri privzganju prvih enostavnih navad: POVEZAVA z otrokovimi prijetnimi čustvi, z igrkami, zabavnimi pripovedmi itd.
- najboljša motivacija = motivacija izkazovanje ljubezni in veselega razpoloženja - **ZAKAJ?**
- otrok je v svojem bistvu vedro bitje, nagnjeno k veselju, nežnosti, zadovoljstvu in priznanju

- **POMANJKANJA IZKUŠENJ, NERAZVITE DUŠEVNE FUNKCIJE:** ne zmore takoj dojeti ali opraviti vsega, kar zahtevajo od njega **nove življenjske okoliščine** ali kar zahtevamo včasih mi, kadar smo preveč **nepotrpežljivi**

odstranitev vzrokov
za nastanek
prizadetosti

=

pripravljati otroka za
premagovanje težav,
tako da bogati otrokove
izkušnje, da dopusti, da
se otroku zgodi tudi kaj
manj prijetnega

- **ne moremo obvarovati pred vsemi negativnimi situacijami**, pripraviti ga moramo na frustracije (prikrajšanosti), saj je tudi to priložnost za **krepitev** njegove osebne moči

H) OTROK JE EGOCENTRIČEN

- težnja majhnega otroka, ki se kaže v želji, da bi se vse vrtelo okrog njega, njegovih potreb in interesov
- včasih tako močna, da se začne grdo obnašati in kljubovati ter je pripravljen sprejeti celo kazen, **samo da bi se odrasli začeli spet ukvarjati z njim** (npr. obiski)
- majhni otroci **intuitivno** hitro dojemajo, kaj starše najbolj razburi in prizadene, ter takoj sežejo po svojem 'programu', če se jim zdi, da utegnejo biti zapostavljeni in deležni premajhne pozornosti

I) OTROK JE USMERJEN V IGRO

- razvoj **čutil**, posledično pridobivanje novih **zaznav in predstav**,
- razvoj in bogatitev **domišljije**
- razvoj **mišljenja**: primerja, raziskuje, sklepa in rešuje probleme
- pridobivanje **spodobnosti opazovanja**

- **izkustva o predmetih**, spoznavanje njihovih lastnosti
- predmete prijema, jih nosi v usta, opazuje, razstavlja in sestavlja, prestavlja v prostoru in loči daljše od krajših, bližnje od oddaljenih, večje od manjših in drugo)
- dogajanje v okolju postaja otroku razumljivejše.

KAJ SO PRAVZAPRAV MEJE?

- jasna in konsistentna pravila, ki jih ponavljamo toliko časa, da jih otrok ponotranji, jih sprejme in
- se po njih vede v določeni situaciji
- omogočajo varno gibanje, raziskovanje
- poskušajo naše meje vedno znova kršiti in jih rušiti

Naloga mej

- niso namenjene kaznovanju, temveč ljudem povedo, kakšne izbire imajo na voljo (do kod se lahko gre)
- pomoč pri PREVZEMANJU ODGOVORNOSTI za SVOJE IZBIRE;
- da se naučijo reči ne, da vedo, kaj je dobro za njih, da se znajo kasneje postaviti zase, mirno odreagirati v kritičnih situacijah, iskreno povedati, kaj jih moti, izražati svojo osebnost;
- počutijo se bolj svobodne in varne;

- temelji, na katerem **gradimo odnos** z otrokom, varnost, okolje, v katerem se lahko **znajde** (tudi za naprej);
- z njimi ne uveljavljamo svoje moči, temveč želimo otroke **VODITI, PODPIRATI in SPODBUJATI**-z jasno postavljeno mejo mu povemo, kaj želimo in kaj pričakujemo;
- spoštovanje otroka in postavljanje mej spadajo skupaj;
- težave kot neuspeh pri vzgoji?;
- pri postavljanju meja nimamo recepta, imamo pa **izziv** za celo življenje;

- vzgoja z mejami, otroku ustreza kljub temu, da se jim upira;
- pomembno je, da so meje - realne,
  - primerne starosti otroka in
  - razumljive;
- z vzgojo, kaj morajo, jih navajamo na **red in občutek dolžnosti** (varno življenje in življenje v skupnosti);
- bolje manj mej, a trdne in dosledni pri držanju;

- obveznosti nalagamo otrokom POSTOPNO, kolikor zmorejo
- ljubezen do otroka – delati namesto njega? Če imamo svojega otroka še tako radi, to ne pomeni, da moremo vse narediti namesto njega in biti v vlogi služabnika
- **otroci v letih predšolskega obdobja:** ponosni, če jih bomo imeli za enakovredne člane družine in jim bomo zaupali določena dela, s katerimi bodo lahko polepšali naše družinsko življenje

Ne bi šel še v posteljo ...

- pomanjkanje volje in moči za izbiro prave poti med zabavno igro in spancem
- spanec potrebujejo: za duševni razvoj, hormon rasti, domišljijski svet...
- potrebno naučiti, kako se pred spanjem učinkovito umiri (uvajati rutino spanja od majhnega)

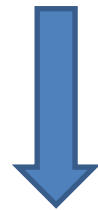

www.shutterstock.com · 85326559

- **vzdržati ukazov**, čeprav bi radi, da bi kar najhitreje zlezel po odejo;
- otrok ima lahko **proste roke pri odločanju**: umivanje zob, oblačenje pižame
- **trdno** se držimo dogovora, kdaj je končno čas za v posteljo (o tem ne odloča otrok)
- **tako vodimo in nadzorujemo rutino** in obenem dovolimo, da bo zanjo tudi sam postopoma prevzel odgovornost.

Izbruh v javnosti (otrok, ko mu v trgovini odrečemo čokoladico in plane v jok)

- pomanjkanje samokontrole in nadzorovanja
- neznanje in nezmožnost, kako se sprijazniti z razočaranjem ob močni želji
- jok

1.kako naj nadzira razočaranje na način, kot ga želi družba?

2.kaj naj stori z močno željo po priboljšku?

PREKINITEV ZAČARANEGA KROGA:

1. iz trgovine odidemo, mirno, kot le moremo

2. *„Poslušal te bom, ko boš nehal jokati.“*

3. namesto, da začnemo s pridigo, mu pomagajmo razmisliti, kaj je šlo narobe

4. *„Zakaj sva zapustila trgovino? „*

5. *„Ali gledamo stvari v trgovini, z očmi ali rokami?“*

6. nato se vrnimo z njim v trgovino ob tem, da mu povemo da je danes čas za **nujne nakupe**, prišel pa bo dan, ko bo posebna priložnost le za njegove želje

7. zamotimo (preusmerimo misli) ga lahko s tem, da razmišlja, ali bo to na rojstni dan, ob zaključku šole?

Na obisku

- ko ste na obisku, pridigo prihranite za pozneje, saj se uči iz vaših dejanj. Ko njegovo obnašanje uide izpod nadzora, odidite
- že pred tem se dogovorimo, da na obisku, kamor gremo, ne bo norenja in se ne pregovarjamo: “Saj si obljubil, da se boš lepo vedel itd..”

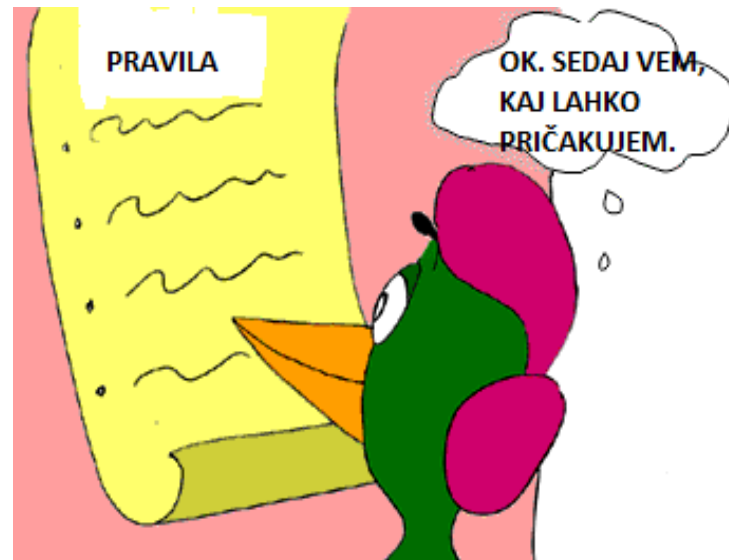
- razvoj govora – eksperimentiranje z besedami, modelno učenje (meja spodobnega pogovora)
- „Z menoj se pa tako ne boš pogovarjal!“
- grde besede: lahko poskusimo otroku pojasniti, da je to zelo grda beseda ter da ni lepo, da jo izgovarja, vendar rezultata ne moremo več pričakovati.
- preslišimo - ignoriramo. **Kako govorimo doma?**
- če bomo dovolj časa vztrajali, bo otrok sam dojel, da to ni način za komunikacijo z vami in z družino ter bo besedo počasi pozabil

- **če otroku v vsem ustrežemo**, ne spozna meja – večja možnost je, da bo postal egoističen in brezobziren ter ne bo spoštoval potreb staršev niti potreb drugih ljudi
- **če pa vedno obvelja volja staršev** in nikoli niso upoštevali otrokove potrebe pa otrok ne bo postal samozavesten in samostojen

PRAVILA

- organizirana, ne izmišljamo sproti
- vedeti moramo, kaj od otroka pričakujemo: to zapišemo
- pripravljeni smo na to, da bodo otroci pravila kršili
- manj pravil, a bolj kvalitetna, zanesljiva, predvidljiva
- otrok vnaprej ve, kaj se zgodi, če jih ne upošteva

- kadar jih postavljamo, moramo preveriti njihovo **razumevanje** s strani otrok
- otrok mora vedeti, kaj pravilo zanj pomeni
- vedeti mora, kdaj ga prekrši
- dobro premišljena pravila pomagajo odraslim ostati **v stiku** z otrokom
- kadar otroci **natančno vedo, kaj od njih pričakujemo**, je več verjetnosti, da se bodo vedli **primerno**

Komunikacija pri postavljanju meja in pravil

- **PRIPRAVLJENOST POSLUŠATI:** spozna, da resno sprejemamo njegovo pripovedovanje in nam bo svoje stiske in težave vedno zaupal
- **NEVERBALNA GOVORICA TELESA:** razumeti otroka ni težko, če smo ga pripravljene poslušati s svojim celotnim telesom (mimiko obraza, držo rok, ramen, načinom hoje, sedenja...)
- **AKCIJA:** če bo otrok vedel, da našim besedam sledijo dejanja, se bo počutil varnega
- **VARNOST:** prav tako mi, če bomo izvedeli, da lahko zaupamo otroku v smislu, kar bo rekel, bo tudi izpeljal

DOSLEDNOST

- pomembna sestavina okvirja, ki ga določimo
- brez doslednosti so otroci **negotovi, nezaupljivi in povsem zmedeni**
- če se nekaj **dogovorimo**, ne sme priti do sprememb dogovora
- vedno damo otroku **možnost izbire**, kar izbere, za to nosi posledice

- doslednost v vzgoji ni togost, pomeni tudi, da starša ne moreta biti vedno **enako dosledna**
- venomer se ne moremo podpirati in dajati otroku občutka, da doživljamo enako, saj smo vendar različne osebnosti, nepristnost
- doslednost med staršema pomeni, da se medsebojno usklajujeta, dajeta drug drugemu podporo in skrbita, da drug drugemu **ne rušita vzgojnih prijemov**

- takšni spodrsljaji lahko postanejo koristni, če sta starša dosledna, ter jih priznata sebi in otrokom
- **doslednost pri obljubah**-razočarani, zaskrbljeni, nad nami otroci obupajo, svoja pričakovanja znižajo in se skušajo zavarovati pred občutki razočaranja in negotovosti
- v otroku se naseli dvom: Ali sem svojim staršem še sploh pomemben?
- **popustljivost je v vzgoji druga skrajnost** – starši otrokom postavljajo zahteve, pravila, omejitve, vendar ne vztrajajo pri tem, da jih otroci izvršijo

**DOSLEDEN
STARŠ**

**JASNA
PRIČAKOVANJA, enak
odziv na enako
vedenje**

**NESPREJEMANJE
OTROKOVEGA
VEDENJA, NOSI
POSLEDICE**

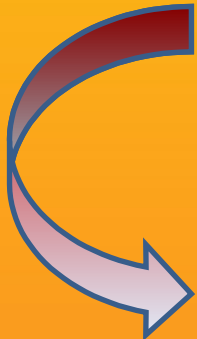
**POVEŽE SVOJE
VEDENJE Z
NAŠIMI ODZIVI**

**POPUSTLJIV
STARŠ**

**NEJASNA, v
NASPROTJU Z
NAŠIMI
PRIČAKOVANJI
(utrujenost, malo
miru)**

**OTROK NE VE;
KAJ NAJ
PRIČAKUJE**

**ZMEDEN OTROK
(naložimo breme
v prihodnosti)**

NEŽELENO
VEDENJE

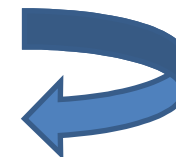

OBČUTEK
NEMOČI,
OBUPANOSTI

VZTRAJATI,
DRŽATI SE
ODLOČITEV OD
ZAČETKA, NOVO
PRAVILO

DOSLEDNOST

RAZMISLEK,
UMIRITEV

ČUSTVENA
REAKCIJA

Pomen doslednosti pri postavljanju meja in pravil

- vedenje – dovolimo
  - enako vedenje – ne
- NEDOSLEDNO → ZMEDEN
SPOROČILO → OTROK
- preizkušal bo določeno obliko vedenja do ugotovitve, ALI JE DOVOLJENA, ALI NE
  - razjasniti, kaj dovolimo in kaj ne
  - doslednost - učenje, razbiranje vzorcev v svojem vedenju in vsakdanjem življenju (kaj je prav, kaj ni, kaj staršem ugaja in kaj ne)

VLOGA STARŠEV PRI POSTAVLJANJU MEJA IN PRAVIL

- predšolsko obdobje – starši postavljajo meje in pravila
- sposobnost $\triangle$ mej glede na individualne značilnosti otroka – pripravljenost za sodelovanje (ni meja, na katere se otrok ne bi privadil)
- pogoj za postavljanje mej:
občutek lastne identitete, lastno mnenje, sposobnost reševanja svojih problemov in znati poiskati pomoč v težavah
- sprejemanje otroka z vsemi +/-

Doslednost otrok pri upoštevanju meja in pravil

- potreba po svobodi, če želimo, da bodo otroci meje upoštevali: to je lahko fizični prostor (otrokova soba, predal, ki je samo njegov)
- čustveni prostor za otrokove občutke in razpoloženja, ne da bi jih moral potlačiti ali zanikati
- da bi zrasli v odgovorno osebo, potrebujejo svobodo

Upoštevanje mej

- veliko časa za vzpostavitev mej
- za dosledno upoštevanje
- zato je potrebna potrpežljivost in vztrajnost pri starših

Preizkušanje mej

- V PROCESU UČENJA:
  - gre do lastnih zmogljivosti
  - okrepiti samozavest
  - doumeti čustvene temelje medosebnih odnosov
  - s tem preizkusi zmogljivosti norm in vrednost (zgled odraslih)
- potrebuje vzpodbude, da si upa preizkusiti nekaj novega

S PODPORO V TAKIH SITUACIJAH OTROK NAPREDUJE

- **ODRASLI:**
- pomoč otroku na njegovi poti pridobivanja samozavesti in strpnosti, ki jih potrebuje za samostojnost
- potrebna je taktnost, da vemo,
  - kdaj posredovati in kdaj stati ob strani
  - kdaj pohvaliti in kdaj izreči upravičeno kritiko
- čas za otroka;
naša pozornost jih sama po sebi hrani in tolaži, jim daje spodbudo in energijo

Prekoračitve meja

- v prvi osebi, ne na neosebni ravni
- jasne in jasno izrečene
- odločna drža in odločen glas
- kritike dejanj, ne smemo zamenjati s kritiko osebe
- **pogovor:** otrok sodeluje pri oblikovanju pravil (spanje)
- **prekoračitev meja:** nujnost o razširitvi meja, spremenjenih pravilih, običajna varnost ne zadošča več, razvoj otroka

POSTAVLJANJE MEJ IN PRAVIL

SKOZI

UČENJE SOCIALNIH VEŠČIN

1. Navajanje

- je osnovna metoda, ki jo uporabljamo že pri dojenčku
- z vztrajnim ponavljanjem in zgledom pri otroku oblikujemo kulturne in higienske navade (npr. navadimo ga na umivanje zob, pospravljanje igrač...)
- avtomatično (izogibanje negativnim navadam, ki jih je kasneje zelo težko spremeniti)
- vztrajni in dosledni in potrpežljivi, saj je navajanje dolgotrajno.
- čimveč situacij za osvajanje in utrjevanje določene navade.

2. Seznanjanje in prepričevanje

- takoj ko razume govor, začnemo otroka seznanjati s pravili.
- skušamo mu razložiti njihov **pomen**, pojasniti, **zakaj ravnamo tako in ne drugače**; otroka skušamo o **potrebnosti pravil** prepričevati (razumsko mu razložimo, zakaj je npr. pomembno, da se privežemo z varnostnim pasom)
- v skladu z nevrofiziološko zrelostjo: da bo dejansko razumel (ko želimo, da kaj opravi na zaželen način, npr. da pri jedi uporablja vilice in nož, ali pa ko želimo, da bi česa ne počel

- tehnike: pogovor, dogovor, razlaga, zgodba, primeri iz vsakdanjega življenja (pravljice)
- pozitivni primeri in zgledi, čeprav negativni otroka pogosto bolj pritegnejo kot pozitivni, zato se jim izogibamo
- nič ni narobe, če bomo otroku pravila **večkrat** razložili, utemeljevali

3. Spodbujanje

- usmerjamo, da na najboljši možni način opravijo, kar pač **zmorejo**
- pohvala, nagrada, obljuba in različne vsebine spodbujanja: samostojnost in zaželeno vedenje
- **pohvala za upoštevanje** dogovorjenih mej in pravil
- če ga bomo le grajali, kadar se pravil in meja ne bo držal, bo pravila kršil še naprej z največjim veseljem, kajti na tak način bo pridobil **NAŠO POZORNOST**

3.1 Pohvala

- učinkovita spodbuda, kadar poudarja otrokovo **VEDENJE**, ki kaže njegov napredek
- manj primerna in učinkovita je, kadar hvalimo otrokovo **OSEBNOST KOT CELOTO**
- s takšnim načinom ne izpostavimo **KONKRETNEGA** pozitivnega vedenja, konkretnih boljših rezultatov in napredka.

Merila, ki jih upoštevamo v zvezi s pohvalo, so:

- pri pohvali ne čakamo na izjemne rezultate in na vzorno obnašanje, (kadar je STORIL NEKAJ SAM OD SEBE)
- ko opazimo, da je otrok v določeni stvari napredoval, da je bodisi njegov izdelek ali vedenje boljše od prejšnjega,
- utemeljimo; zakaj je pohvaljen
- pohvala naj bo pozitivna, z besedo in dejanji

- pohvalimo v navzočnosti drugih, ko je to mogoče
- in pa: otrok je pohvale najbolj vesel, če je ta **NEPRIČAKOVANA**
- pohvalimo ves **trud**, ki ga je otrok vložil v določeno stvar, ne zgolj rezultata (tudi če rezultat ni dober in se je otrok trudil, pohvalimo, omenimo pa pomanjkljivosti)
- pozoren moramo biti na dejanja, ki jih lahko izkoristimo za pohvalo – prispevek k gradnji samozavesti in s tem prispeva h graditvi otrokove samozavesti.

3.2 Nagrada

- včasih pohvala ni dovolj močna krepitev pozitivnega obnašanja
- nagrada je lahko **konkretna**: nalepka, igrača, več nečesa, kar je otroku ljubo; **socialne nagrade**: pozornost in pohvala
- **nagrajevanje lahko poteka na dva načina**:
  - kot presenečenje – ta oblika nagrajevanja deluje, če želimo neko že obstoječo obliko obnašanja okrepiti
  - kot pogodba – otroka seznanimo, da bodo za določeno obliko obnašanja nagrajeni

3.3. Spodbujamo otrokovo samostojnost

- želja po neodvisnosti (sam, sam...) - v komunikaciji z otrokom poskušajmo starosti primerno v čim večji meri uresničiti njegove trenutne zmožnosti
- **pri samostojnosti govorimo o dveh vidikih:**
- 1. samostojnost v zvezi s skrbjo za samega sebe: (opravljanje potrebe, hranjenje, oblačenje)
- 2. samostojnost v odločanju: predšolski otroci so sugestibilni, nesamostojni in radi posnemajo; prvi pojavi trme so znak težnje po samostojnosti; otrokom moramo omogočiti soodločanje, dogovarjanje

Razlike v želji po samostojnosti

- pri nekaterih zelo močna želja
- **vzroki za to so:**
- otrokova želja po uveljavljanju, vzgoja mu ne daje dovolj možnosti, da bi sam odločal,
- odrasli se pretirano vmešavajo v njegovo življenje, kar povzroči razdražljivost, kljubovalnost, pretirano občutljivost

NA DRUGI STRANI:

- nekateri otroci so pasivni, preveč sugestibilni in vodljivi
- take otroke zavestno postavljamo v položaj, ko se morajo sami odločati, npr. da kaj odklonijo, ko jih drugi uporabijo v svojih igrah moči
- takšnega otroka učimo: zmoreš, znaš, napake so popravljive
- vcepljamo mu veselje do poskušanja in odkrivanja

3.4 Spodbujamo zaželeno vedenje

- **začutiti posledice** neustreznih ravnanj – sprejemanje odgovornosti za svoja dejanja
- otroke pohvalimo za vedenje, ki je pozitivno (otrok naj večkrat začuti, da ga vrednotimo na ravni osebnosti)
- povejmo jim, kaj se nam zdi v redu, dobro in prav
- dovolimo jim, da sami izbirajo svoje prijatelje in dejavnosti, da o svojem vedenju sami razmislijo (**soodločanje, v skladu s starostjo**)

- spodbujamo jih, da tudi napako popravijo sami; pri tem si pomagamo z naslednjimi vprašanji
  - “Je bilo to dobro zate, je bilo dobro za druge?”
  - “Kako boš to popravil?”
  - “Kako boš ravnal v prihodnje?”
- če otroku ne potrdimo njegove osebne vrednosti, se lahko njegovo vedenje obrne v **protest**, ki ima različne pojavne oblike

Otroku tudi kaj preprečimo

- šele ko izčrpamo vsa pozitivna sredstva (pohvalo, nagrado, dober zgled), posežemo po sredstvih, kot so grajanje in kaznovanje

1. Discipliniranje

- je postopek, pri katerem otroka VNAPREJ seznanimo s posledicami neustreznih in ustreznih vedenj (če mu neustrezno vedenje prinese toliko zadovoljitve, bo tvegala tudi kazen)
- ima možnost, da se odloča tudi za neustrezno vedenje, ker so posledice znane
- **Namen:**
  - pomagati otroku, da se nauči sprejemati posledice svojih dejanj
  - približa odgovornemu ravnanju
  - naučiti samonadzora, zunanji nadzor pa vse bolj opuščamo

2. Prepoved

- morajo biti jasne, smiselne, razumljive in konkretne
- ob tem otrokom vselej povemo tudi to, kaj pa lahko počnejo (alternativa)
- **primer prepovedi:**
  - "Ne smeš risati po steni, lahko pa po tabli."
  - "Ne hodi po cesti, temveč po pločniku."
  - "Ne jej z rokami, ampak uporablaj pribor."

3. Graja

- se v vsakdanjem življenju nanaša na očitane otrokovega neprimernega vedenja:
  - “Kako se obnašaš?”
  - “To, kar počneš, je zelo grdo!”
- v tem območju lahko hitro zaidemo v grajanje otrokove osebnosti, kjer otrok dobiva sporočilo, da je kot človek slab
- na ta način prispevamo h graditvi njegove slabe samopodobe

4. Kaznovanje

- se običajno ne obnese kot metoda, s katero bi otroke naučili, kaj je prav in kaj narobe
- vzbuja jezo, trmo, odpor, maščevanje, upornišтво in kljubovanje, ponižanje...
- če pa otroka ob očitnem prekršku ne opozorimo oz. kaznujemo, pa si lahko naše vedenje razlaga kot našo popolno ignoranco oziroma kot lastno »nevrednost«, da bi bil kaznovan
- otrok ne smemo zastraševati, poniževati ali telesno kaznovati

- reagiramo **premišljeno in ne v afektu**; kdorkoli je vznemirjen in razburjen, običajno reagira neustrezno
- naučiti se moramo **ustreznega odzivanja** (samoobvladovanje, znižanje glasu, počasno, globlje dihanje); vse učinkuje bolje od pretiranega razburjanja

Kaj moramo pri kaznovanju nujno upoštevati?

- kaznujemo le, **če je s pravilom seznanjen**, če ga že lahko upošteva, torej če se povsem zaveda svojega dejanja
- kazen izvršimo samo tedaj, kadar je povezana s kakšnim **OČITNO** neprimernim ali škodljivim dejanjem (ponavljajoče se dejanje, ki je za zdravje škodljivo, namenoma storjena škoda, neprimerno z moralnega vidika)
- pri tem upoštevamo individualne posebnosti otrok, seveda pa tudi njihovo starost (ne odtegujemo najnujnejših življenjskih potreb)

- **takoj oz. le kmalu po tem**, ko je bilo neprimerno dejanje storjeno
- naj bo povezana z dejanjem, ki ga je otrok izvršil – naj bo ustrezna storjenemu prestopku
- kazen mora biti **uresničljiva** (če smo jo za določeno neprimerno ravnanje napovedali), drugače si otrok ne bo zapomnil, da določene stvari ne sme delati
- spodbujati ga mora k pozitivnemu ravnanju

- raziskava o vedenju staršev v Veliki Britaniji kaže, da 75% staršev klofuta svoje enoletne otroke; 10% otrok so že udarili s kakšnim predmetom
- vlada staršem še do danes ni zakonsko prepovedala pretepanja otrok
- če otroka klofutamo, mu kažemo, kaj naj naredi, ko ga bo kaj frustriralo – se pravi, naj se znese nad drugimi

DRUŽINA je mesto največje varnosti na svetu, mesto, kjer se najprej učimo živeti drug z drugim in drug za drugega. To pa je velika dragocenost in velika odgovornost, zato velja vanjo vlagati **največ svoje energije in časa**. Če imamo pred očmi to preprosto resnico, se nam najbrž ne bo težko vedno znova odločiti zanjo. (Z. Zalokar Divjak, 2000, str. 18)

- veliko staršev in vzgojiteljev ne more ali noče sprejeti svoje vloge odraslega, ampak se z otroki pogajajo in ravnaajo kot s sebi enakimi
- z otrokom ne smeš biti nikoli prijatelj: ker te on potegne na svojo raven (in se ti pootročiš in ne funkcioniraš kot odgovorna oseba) ali pa ga ti potegneš na svojo raven (otroku vzameš domišljijski svet, otroško rajanje itd.); **OBSTAJATI MORA NEKA DISTANCA!**
- zaradi tega je vedno znova treba **opredeliti vloge odraslih in razvojne potrebe otrok**

Sprejemanje sprememb

- vsako otrokovo obdobje zahteva zadovoljenja različnih čustvenih, socialnih in intelektualnih potreb
- otroci z odraščanjem hitro prehajajo iz obdobja v obdobje
- prav tako odrasli nikoli ne nehajo odraščati in se tudi sami spreminjajo
- je del življenja, ki ga je treba ustvarjalno izkoristiti, da postane družina (kot sistem) še bolj uspešna

- vzgoja je **trdo delo** predvsem zato, ker zanjo ni receptov
- tisto, kar se obnese pri enem otroku, je pri drugem lahko popolnoma neuporabno, kar je razumljivo, saj je vsak otrok individuum
- tisti starši, ki skrbijo za **DRUŽINSKO ŽIVLJENJE** in **DOBRE ODNOSE**, ki s **SVOJIM DELOM** in **POŠTENJEM** dokazujejo, da sta to veliki vrednoti, lahko pričakujejo, da bodo otroci to dediščino prevzeli tudi nase (vzajemno spoštovanje)

Spori in frustracije

- so neizogibni
- ne pomenijo, da starši slabo opravljajo svojo nalogo
- pozitivno razvojno funkcijo
- tako odrasli kot otroci se iz njih **učimo**, v uspešnih družinah pa odgovornost za spore prevzamejo starši
- kadar starši prevalijo krivdo na otroke, gre za neodgovorno vodenje, ki ustvarja nove in še bolj uničujoče spore

VZGOJA OTROK

- **cilj in smisel vzgoje je:** da otrok postane samostojna in odgovorna oseba (da je sposoben reševati svoje življenjske naloge)
- če je ljubezen brezpogojna, je vzgoja **POGOJEVANJE!** ljubezen pomeni, da damo otroku **VARNOST, SPREJETOST!**
- zaslutimo kasneje, ko se pojavijo težave, ko stvari ne tečejo gladko, tako kot smo si predstavljali
- nihče ne more vzgajati otrok, ne da bi včasih naredil kaj takega, kar bi se mu pozneje zdelo narobe

- najboljši način, da otroci vedo, da jih imamo radi je, da se z njimi **pogovarjamo ter jim prisluhnemo**
- starši hočejo biti dobri, da ima otrok vse, kar si zaželi, pozabljamo pa, da je najpomembneje **BITI Z OTROKOM**
- ne glede na to, kaj počno, jim mora biti jasno, da jih imamo radi ter jim damo vedeti, da pa jih ni lahko imeti rad, kadar so povsem neubogljivi

Permisivna vzgoja – DA ali NE?

- za permisivno vzgojo velja, da je ključna beseda DA, kar pomeni, **vse je dovoljeno**
- otrok prevzame vodenje, starši se ne vmešujejo in mu **popuščajo**, ker tako ustvarjajo navidez demokratično vzdušje
- otrok je **brez omejitev**, sam je za vse »odgovoren«, starši mu ne postavljajo nobenih zahtev; zelo veliko je pojasnjevanja, argumentov in pregovarjanja

- “otroka se sprašuje tudi stvari, ki so jasne in niso v njihovi pristojnosti
- **tovrstna vzgoja je tavanje v megli brez opornih točk**
- taki otroci so zahtevni do drugih, nimajo občutka za potrebe drugih, nezahtevni do sebe, zahtevajo »preveč« prostora znotraj družine; prepogosto rečejo 'ne' drugim in 'da' sebi
- pogosto nimajo občutka do meja drugih (posledica so agresija, kriminal, droga, samomorilnost)
- permisivna vzgoja, ki so jo začeli zagovarjati nekateri strokovnjaki, dobiva sadove: **življenje je tisto, ki kaže na to, da takšna vzgoja ni primerna.**”

Zaključek

- če bodo naši otroci začutili, da se znamo odrasli – starši **pogovarjati med seboj**, da znamo povedati svoje občutke na primeren način
- bomo otroku dali zgled iz katerega se bo učil (**komunikacija z vzgledom**)
- starši ne smemo pozabiti, da naj bodo otroci **vpeti v naše življenje**; tako malo je možnosti in otroštvo je samo eno in je tako dragoceno (**druženje z otrokom**)
- **pri vzgoji pa nikar ne pozabimo svoje otroke** vzgajati v samostojne osebnosti, ki bodo vedeli, da zmorejo in bodo sami reševali svoje težave, ter iz svojih izkušenj rasli (**ustrezne meje za utrjevanje, vztrajanje, odločnost, doslednost in samostojnost**)

HVALA ZA POZORNOST!

VPRAŠANJA?

Elektronska pošta: ravnjak.tanja@crnomelj-zd.si